

Toimittaja Risto Jussila. Puh. 040 5119526, sähköposti risto.s.jussila@gmail.com.
Historian Ystävien Liiton kotisivut <http://www.historianyst.fi>. Vammalan Kirjapaino Oy.

Onko kirjalla tulevaisuutta?

■ Tunnetusti uuden auton hinta laskee roimasti, kun auto ajetaan ulos autoliikkeestä. Sama kohtalon uusilla kirjoilla. Hintojen lasku tosin on vielä autojen hintojen laskuakin jyrkempi. Antikvariaateihin ilmestyneistä uutuuksista joutuu yleensä pulittamaan korkeintaan puolet alkuperäisestä hinnasta, ja vuoden tai parin kuluttua kirjat ovat jo alennusmyynnissä.

Kirpputorien kirjajamarkkinoilla on nykyisin – ainakin vielä – ostajan markkinat. Yleensä kirjasta kuin kirjasta joutuu pulittamaan euron tai kaksi. Käytettyjen kirjojen myynti ei ole siten mitään erityisen hyvää bisnestä. Tästä voi olla seurauksena, että kirpputoreille ei enää tuoda kirjoja, koska niistä ei saa mitään. Lohdutuksena onkin

Kirjat voivat olla myös sisustuselementti.

sitten kirjojen siirtyminen kierrätyskeskuksiin. Niissä voi tehdä hyväkin kauppoja.

Meille kirjojen ystäville on ollut ikävä havaita, että kirjat eivät enää kiinnosta suurta yleisöä. Monissa kodeissa ei edes ole enää kirjahyllyjä – jos on koskaan ollutkaan. Tämän voi hyvin havaita, kun vaeltee asuntomyyntien verkkosivuilla. Yhä useampi on siirtynyt lukemaan kirjallisuutta sähköisistä vempaimista. Voihan se tietysti olla kätevää, kun esimerkiksi matkalle voi ottaa mukaan kymmeniäkin kirjoja kompaktissa muodossa. Minä kuulun kuitenkin siihen koulukuntaan, jolle itse lukemisen lisäksi tärkeää on tuntee kirja; sitä pitää haistella ja plarata, ja sen painonkin voi tuntea. Häpeäkseni on tunnustettava, että minulle kirjat ovat myös kodin sisustuselementti.

Lehdissä on ollut huolestuttavia juttuja uusista opintosuunnitelmita. Olen ymmärtänyt niin, että kaavailujen mukaan koulussa ei enää luettaisi kokonaisia kirjoja. Koska en tunne asiaa mitenkään, jätän

kommentoinnin vähemmälle. Huolissaan pitää kuitenkin olla. Ainakin minun mielestäni äidinkieli on selvästi tärkein oppiaine koulussa.

Otsikon kysymyksen voi vastata kyllä – pienellä duubiolla. Uskon, että kirja säilyttää paikkansa ”meidän elinaikanamme”. Mutta kun kirjojen ystävien määrä laskee, myös painosten määrä laskee ja tarjonta todennäköisesti pienenee. Uusien kirjojen hintakin ilmeisesti nousee entisestään, mikä taas laskee ostohaluja. Kirjan tulevaisuudesta kyllä voi ja pitääkin olla huolissaan.

Olen tässä tarkoittanut kirjojen ystäville ”tavallisia” lukijoita. Bibliofiilit ovat asia erikseen. Keräilijöitä aina riittää, ja usein keräilijät ovat valmiit hankkimaan harvinaisuuden hinnalla millä hyvänsä.

Palaan vielä kierrätyskeskuksiin. Kotini lähellä on hyvin suosittu myyntipaikka, jossa on tarjolla miltei kaikkea maan ja taivaan väliltä – myös kirjoja. Normaalitylanteessa kovakantisen hinta on euro ja pehmeäkantisen 50 senttiä. Olen tehnyt siellä ihan mukavia ostoksia. Aika ajoin keskuksessa vietetään erityisiä pussipäiviä: tietyllä hinnalla voi talon muovipussiin ahtaa niin paljon tiettyä tuotetta kuin siihen mahtuu.

Talvella keskukseseen oli tulut runsaasti kirjoja, joten silloin tarjolla oli luettavaa euron pussihinnalla. Huomasin, että yhdessä laarissa oli erittäin hyväkuntoisia yksilöitä *Suomen sana* -sarjasta. Niinpä ryhdyin keräämään ostosta kasaan. Sarjaan kaikkiin osiin tarvittiin kolme pussia. Kolmanteen tosin mahtui muutama ylimääräinen teoskin. Sain siis priimakuntoisen 24-osaisen artikkelikokoelman kolmella eurolla! ”Ei paha”, voisi joku tokaista. Kuitenkaan minä en näe tämmöisessä kehityksessä mitään järkeä, vaikka edullisen ostoksen teinkin.

– RISTO JUSSILA

Mitä ihmettä teki
Mannerheimin koppa-
lakki Hindenburgin
lautasella ja miten se oli
sinne joutunut? Mistä
oikein oli kyse? Ministeri
Jaakko Numminen kertoo
kirjoituksessaan tästä
huvittavasta tapauksesta.

■ Hauhon Vuolijoen ratsutilan isäntä **Juho Robert Vuolijoki** (1843–1911) oli säätyvaltiopäivien talonpoikaissäädyn jäsen useilla valtiopäivillä. Hänen kaksi poikaansa **Wäinö Vuolijoki** (1872–1947) ja **Sulo Vuolijoki** (1881–1957) tulivat valituiksi ensimmäiseen yksikamariseen eduskuntaan vuonna 1907 sosiaalidemokraattisen puolueen edustajina.

Sulo Vuolijoki avioitui vuonna 1908 Virosta saapuneen **Hella Murrikin** kanssa, jonka Suomen kansa tuli tuntemaan **Hella Vuolijokena**. Avioliitto päättyi eroon vuonna 1923. Heidän tyttärensä **Vappu Vuolijoki** oli pankinjohtaja, pääministeri ja diplomaatti **Sakari Tuomiojan** puoliso. Näiden poika on politiikan polydidakti, pitkäaikainen ulkoasiainministeri **Erkki Tuomioja**.

Sulo Vuolijoki jätti eduskuntatyön vuonna 1913 ja toimi sittemmin asianajajana ja sanomalehtimiehenä. Hän liikkui vasemistolaisessa työväenliikkeessä ja julkaisi vanhemmiten viehättäviä muistelmateoksia entisen Hämeen elämästä ja vuosisadan alun politiikasta.

Veljeksistä vanhempi Wäinö Vuolijoki liikkui toisenlaisilla avioliittomarkkinoilla. Hänen seppeleensitojattarenaan oli vuo-

Presidentti Paul von Hindenburg keräsi koppelakkeja.

den 1900 filosofisen tiedekunnan promotiossa Kangasalan urkujenrakentajaperheen **Thulé-Tulenheimojen** tytär **Katri**, joka sitten avioitui **Paavo Virkkusen** kanssa ja vaikutti pappilan emäntänä ja suurperheen äitinä. Wäinö Wuolijoki puolestaan nai Tukholmassa opiskelleen voimistelunopettajaa, kauniin ja tyylikkään **Sylvia Roschierin** (1886–1972), joka kuului Saarijärven tunnetun kirkkoherra Roschierin jälkeläistöön.

Wäinö Wuolijoki valmistui Helsingissä maisteriksi ja agronomiksi, mutta jatkoi 1900-luvun alkuvuosina opintojaan maataloustieteissä, kansantaloudessa ja finanssiopissa Schleesian Breslaussa ja tutustui opintojensa päätteeksi useihin muihinkin Saksan yliopistoihin. Hän kuunteli Berliinissä mm. **Ernst Haeckelin** luentoja. Hän tutustui **Kautskyn**, **Bernsteinin** ja muiden saksalaisten sosialistien ajatteluun ja omaksui saksalaisen revisionistisen sosialismin perinteet.

Suomeen palattuaan Wäinö Wuolijoki liittyi vuonna 1904 sosiaalidemokraattiseen puolueeseen, oli eduskunnan jäsenenä vuosina 1907–1909 ja saavutti alusta lähtien ilmeistä arvonnantoa ryhmänsä piirissä.

Wäinö Wuolijoen pojanpoika **Erkki Wuolijoki** on koonnut isovanhempensa vaiheista teoksen (*Erkki Wuolijoki, Silinteri ja silkkihuivi. Sylvi ja Wäinö Wuolijoen elämä Suomessa ja Euroopassa. Toim. Pekka Tuomisto. Karisto. Hämeenlinna 2013*). Se ei ole varsinaisesti elämäkerta, vaan lähinnä perhemuistelma ja kokoelma dokumentteja Wuolijoen kartanon ullakolta mutta juuri sellaisena mielenkiintoinen.

Erkki Wuolijoki on löytänyt muun ohella Wuolijoen kartanon vintiltä ensimmäisen sosiaalidemokraattisen eduskuntaryhmän pöytäkirjat, joita maan historian tutkijat ovat vuosikymmeniä hailleet. Näissä kerrotaan pitkistä pohdintoista, voidaanko ottaa vastaan puhemiehen tehtävä ja mihin se velvoittaa tai pitääkö eduskunnan puhemiehen pyytää kenraalikuvernöörin rouvaa tanssiin.

Wäinö Wuolijoki toimi Helsingin maanviljelyslyseon matematiikan, fysiikan ja kemian opettajana vuosina 1908–1918. Vuonna 1917 hänet kutsuttiin **Oskari Tokoin** senaatin elintarviketoimituskunnan päälliköksi.

Wäinö Tannerin ja **Wäinö Voionmaan** tavoin hän pysytteli syrjässä kansalaissodasta. Sen sijaan hän arvosteli Ruotsin lehdistössä pu-

nakaartien toimintaa ja keskusteli Ruotsin sosiaalidemokraattisten johtomiesten kanssa, miten kriisi Suomessa saataisiin ratkaistuksi rauhanomaisista tieistä.

Wuolijoki tuli uudelleen eduskunnan jäseneksi vuonna 1919 ja toimi kolmeen otteeseen eduskunnan puhemiehenä 1920-luvun alkupuolella. Siinä ominaisuudessa hän muurasi uuden eduskuntatalon peruskiven. Vuonna 1926 hän tuli Wäinö Tannerin vähemmistöhallituksen kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriksi, minkä jälkeen hänet nimitettiin Suomen lähetti-lääksi Berliiniin ja Wieniin vuosiksi 1927–1933. **Hitlerin** valtaantulon jälkeen hänet kuitenkin siirrettiin lähettilääksi sosiaalidemokraattisesti hallittuun Norjaan vuosiksi 1933–1940; Oslostä hän oli lähettiläänä myös Haagissa.

Osoittautuu, että Wäinö Wuolijoki saavutti varsin huomattavan aseman Berliinin diplomaattielämässä 1920-luvun lopulla ja 1930-luvun alussa. Varmaan osansa tähän oli puolison Sylvi Wuolijoen eleganssilla. Tuskin voidaan osoittaa tyylikkäämpää suomalaista diplomaatin rouvaa kuin Sylvi Wuolijoki lähdeössä vierailulle silkkeningissä Berliinissä 1920-luvun lopulla. Täydellä syyllä siitä on tehty teoksen kansikuva.

Suomen lähettilään asemasta kertoo osaltaan, että Weimarin Saksan parlamentin puhemies **Paul Löbe** seurueineen teki kahden viikon vierailumatkan Hauhon Wuolijolle – tosin Wäinö Wuolijoki oli tutustunut Löbeeseen, silloiseen paikallislehden toimittajaan, jo opintojensa aikana Breslaussa. Mutta myös Saksan hallituksen ulkoasiainministeri **Julius Curtius** teki vierailun Wuolijolle.

Berliinissä Wuolijoki joutui läheltä seuraamaan Saksan poliittista kehitystä. Vuonna 1933 hän varoitti kirjjeessään presidentti **Svinhufvudia** Hitleristä. Wuolijoki kertoi tavanneensa presidentti **Hindenburgin** päivällisillä Hitlerin, joka ”esiintyi varsin siivosti frakissa, kun protokollapäällikkö oli jyrkästi estänyt hänen tulemasta ruskeassa natsiunivormussa”.

Wäinö Wuolijoen raportit ulkoasiainministeriölle ja presidentti Svinhufvudille osoittavat, että Wuolijoki pystyi seuraamaan veraten hyvin Saksan kehitystä. Syyskuussa 1932 hän analysoi kansallissosialistien nousun syitä, huhtikuussa 1933 hän on pohti sodanuhkaa Euroopassa ja pari päivää myöhemmin selosti juutalaisten vainoa

Saksassa. Ainakin ulkoministeriö oli informoitu Saksan kehityksestä.

Teokseen sisältyy muutamia verattomia anekdootteja. Näihin kuuluu presidentti Hindenburgille Suomen lähetystössä päivällispöydässä hopeakuvun alla ojennettu kenraali **Mannerheimin** koppalakki. Vanha sotamarsalkka oli osoittautunut sotilaspäähineiden kerääjäksi ja Sylvi Wuolijoki oli onnistunut kerjäämään lakin Mannerheimilta.

Teoksen kuvitus on mainittava kiitoksella, selkeitä suurikokoisia, ennen julkaisemattomia mustavalkoisia kuvia Wuolijolta ja maailmalta. Vanhalle korrehtuurinlukijalle on taas ollut suuri hupi lukea teosta punakynän kanssa ja merkitä sivu sivulta toistuvat runsaat painovirheet marginaaliin.

– JAAKKO NUMMINEN

Janne Virkkunen myös Haikin hallituksen puheenjohtajaksi

Historian Ystävien Liiton puheenjohtaja **Janne Virkkunen** johtaa vastedes myös Historiallisen Aikakauskirjan hallitusta. Hänet valittiin tähän tehtävään hallituksen järjestäytymiskokouksessa keväällä.

Rotaatioperiaatteen mukaisesti puheenjohtajuus siirtyi liitolle. Historian Ystävien liitto ja Suomen Historiallinen Seura julkaisevat aikakauskirjaa.

Hallituksella on lähiaikoina tärkeänä tehtävänä valita HAikille uusi päätoimittaja. Nykyisen päätoimittajan Marko Lambergin viisivuotinen toimikausi päättyy vuoden lopussa. Mahdollista on, että valinta on jo tehty tämän lehden ilmestyessä.

Päätoimittajaksi voidaan valita Suomen Historiallisen Seuran tutkijajäsen. Kyseessä on sivutoimi. Hyvin moni nimekäs historiantutkija on vuosikymmenten kuluessa toiminut päätoimittajana.

Antti Eerola, *Punapaidoista huuhkajiin – Suomen jalkapallo-maajoukkueen historia* (Siltala)

■ Suomen jalkapallomaajoukkue hävisi talvella ottelun Pohjois-Irlantia vastaan ja karsiutui näin tulevista EM-kisoista. Tulosta ei voi pitää minään suurena uutisena. Joukkueen tie EM- tai MM-turnauksiin on aina katkennut kesken karsintojen. Pariin kertaan pääsy on ollut lähellä, mutta häviö ratkaisevalla hetkellä on aina pilannut suuret suunnitelmat.

Kun lukee toimittaja **Antti Eerolan** talvella ilmestynyttä kirjaa *Punapaidoista huuhkajiin – Suomen jalkapallomaajoukkueen historia*, tulee väkisin mieleen, että toteutuokohan toive koskaan. Sen verran räpiköintiä on joukkueen saavutuksiin aina sisällyntyt.

Jalkapalloihmisiä ei juuri lohduta edes se, että maajoukkue on neljästi kokeillut taitojaan olympiakisoissa. Menestys ei ole ollut kaksinen. Moskovan kisoihinkin vuonna 1980 Suomi pääsi mukaan usean länsimaan boikotin ansiosta.

Suomi pelasi ensimmäisen jalkapallomaatottelunsa 22. lokakuuta vuonna 1911. Silloin se oli vielä Venäjän alaisen suuriruhtinaskunnan joukkue. Ottelussa kävi, kuten niin usein myöhemminkin: Ruotsi selviytyi voittajaksi maalein 5–2. Ensimmäisellä puoliajalla Suomi vielä johti, mutta toisella jaksolla väsymys iski. Näin kävi vuosikymmenten aikana useimmiten muulloinkin, ja hyvin usein vastassa oli tällöin juuri Ruotsi.

Pohjoismaisia turnauksia pidettiin kuitenkin vuosikymmenten ajan. Niissäkin Suomen pistetili oli useimmiten nolla ja tuloksena jumbosijia. Tosin 1960-luvulla Suomi selvisi pari kertaa voittajaksikin.

Suomi sai ensimmäiset amatilaispelaajansa 1950-luvulla. Siihen asti ja pitkään sen jälkeenkin pelattiin täysin amatööripohjalla. Kirjan sisältö paljastaa erinomaisella tavalla, että itse toimintakin oli kaikinensa hyvin amatöörimäistä.

Ihmetystä herättää esimerkiksi se, että vasta 1930-luvulla maajoukkue sai ensimmäisen valmentajansa. Kirjasta ei ilmene, minkä tai kenen johdolla siihen asti harjoiteltiin – ja miten. Juoksijalegenda Paavo Nurminen kummasteli, että maajoukkue harjoitteli vain kolmasti viikossa, ja silloinkin mukana oli useimmiten alla

kymmenen pelaajaa. Nurmi itse harjoitteli usein kahdesti päivässä.

Jalkapalloilu oli maajoukkueen alkuvuosikymmeninä täysin pääkaupunkilaisten laji. Hiljalleen maajoukkueeseen alkoi tulla pelaajia muualtakin Suomesta. Lopulta kävi kerran niin, että mukana ei ollut yhtään ainoaa helsinkiläistä pelaajaa.

Jos ei ole erityisen kiinnostunut Suomen jalkapallomaajoukkueen tekemisistä, kirja lukeminen voi olla puisevaa. Pääosa tekstistä kertoo, miten joukkue kussakin tilanteessa pärjäs. Läpi käydään lyhyesti lukemattomia pelejä. Hyvin usein kyse on ottelutulosten muokkaamisesta tekstiksi. Muuhun kuin peleihin tekstissä ei juuri puututakaan. Suomen palloliiton kuvioista ei kerrota mitään, ja esimerkiksi valmentajien valinnat kuitataan useimmiten kertomalla, kenestä tuli valmentaja. Valmennusmenetelmätkin jäävät melko vähälle huomiolle. Varjoon jää myös, miten ja millä perustein joukkueen pelaajat on kulloinkin valittu. Hyviä tarinoita kirjassa on muutamia, ja nekin on poimittu pääasiassa muista kirjoista tai lehdistä – tai sitten kirjoittaja muistista. Onhan Eerola seurannut tiiviisti jalkapalloilua 7-vuotiaasta asti.

Kirjan suurin heikkous on aineiston keveys. Ottelutulosten raportoinnissa on alkuvaiheesta kerrottaessa turvaututtu palloliiton toimintakertomuksiin. Sittemmin näissä asioissa lähteinä on käytetty pääasiassa lehdistöä – ennen muuta Helsingin Sanomia ja Ilta-Sanomia. Tuloksesta näkyy kiire.

Kirjoittamisen lähtökohtanakaan ei ole ollut, että kyseessä olisi tutkimus. Mitään erityisiä päätelmiä ei

tehdy. Kyse on ennen muuta luettelonomaisesta kronikasta.

Piristystä tuo, että leipätekstin oheen on mukaan saatu on tietoisuutta kovista pelaajista vuosikymmenten varrelta. Jotkut ovat ohitettu lyhyellä tekstillä. Joidenkin kohdalla taas mukana on vähän liikaakin tietoa. Näkyvin esimerkki jälkimmäisestä on 1950-luvun alkuvuosina maajoukkueessa pelannut näyttelijä ja ohjaaja **Åke Lindman**. Hyvää sinänsä on, että pelaajaesittelyissä painopiste on takavuosien ja takavuosisikymmenten pelaajissa. Nykypelaajathan ovat on hyvin harrastajien tuntumia.

Eerola käyttää runsaasti erilaisia kevennykseksi tarkoitettuja kielikuvia. Kun niitä on tarpeeksi lukenut, alkaa jo kyllästyttää. Hyvin monta kertaa tekstissä esiintyy luonnehdinta ”pirullinen”. Äkkiseltään ei aina osaa välttämättä arvioida, onko kyse myönteisestä tai kielteisestä asiasta.

Koska lähteinä on runsaasti urheilutoimittajien juttuja, tekstiin on pesiytynyt myös urheilutoimittajien kieltä. Useinkaan se ei ole kaikkein antoisinta luettavaa. Esimerkiksi, onko juuri kukaan nähnyt toimittajan käyttävän pronominia ”hän”, kun ensimmäisessä virkkeessä on kerrottu jonkun urheilijan tekemisistä? Subjektina on näissä tapauksissa useimmiten esimerkiksi ”mies” tai ”22-vuotias helsinkiläinen” tms.

Muutoin Eerolan teksti on pääasiassa aivan hyvää kokeneen toimittajan tekstiä. Pilkkunviilaaja löytää kuitenkin joitain kielikömmähdyksiä. Esimerkiksi, kun halutaan sanoa, että joku on pelannut noin 20, se voidaan ilmaista kirjoittamalla parikymmentä. Silloin ”parisenkymmentä” on heitetty roskakoppaan. Ainakin kahdesti maajoukkue pelasi kirjan mukaan ”Riikassa”. Kyllä pelit käytiin ”Riiasa”. Tässä yhteydessä en kuitenkaan ryhdy arvostelemaan minua suunnattomasti ärsyttäviä muotoja ”Maltalla” ja ”Kyproksella”, sillä Kielitoimistonkin kerrotaan hyväksyvän nykyisin tämän kaltaiset sveisismit.

Eerolan kirja miellyttää varmasti maajoukkueen tekemisiin perehtynyttä. Kun kirjan lopussa on vielä luettelo Suomen käymistä maaotteluista, on tarjolla runsaasti aineistoa erilaisiin tietokilpailuihin.

Eerolan tekstistä näkyy ainakin rivien välistä, että hän on hengeltään lahtelainen vaikka onkin jo pitkään asunut pääkaupungissa. Kerran Reippaan mies on aina Reippaan mies, ja eihän siinä sinänsä ole mitään pahaa.

– Risto Jussila

